

ՀԵՆՐԻԿ ՍԱՐԿԱՎԱԿ

Վ Ե Ղ Ա Փ Ա Ռ Ի Զ Ա Յ Ր Ա Պ Ե Տ Ը
ԵՎ Ս. ԷՋՄԻԱՇՆԻ ՀՈԳԵՎՈՐ ՃԵՄԱՐԱՆԸ

այ Եկեղեցու պատմության ամենակարկառուն եկեղեցական դեմքերից մեկն է Գեորգ Զ. ուսումնասեր Հայրապետը: Մեծանուն Հայրապետի ազգային-եկեղեցական գործունեությունը դարագլուխ է բացել մեր եկեղեցական պատմության մեջ: Ենորհազարդ և բազմավաստակ Գեորգ Զ.ի հայրապետության օրով սկզբնավորվում է Հայաստանյայց Եկեղեցու համար մեր ազգային-եկեղեցական պատմության բախտորոշ, լուսավոր շրջանը: Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցին այսօր Մայր Հայրենիքում հոգևոր, մշակութային զարթոնքի մի պայծառ շրջան է բախտում. նրան բախտ վիճակվեց իր հայրապետական գահի վրա տեղանել շրջահայաց, եկեղեցականներ և հայրենասեր այնպիսի քաջ հովիվի, որպիսին է ներկա Վեհափառ Հայրապետը:

Նորին Ս. Օծություն Ս. Ս. Գեորգ Զ.ը Ամենայն Հայոց Հայրապետ ընտրվեց այնպիսի բարդ ու պատասխանատու շրջանում, երբ

Հայոց Հայրապետության առջև ծառայել էին բազմաթիվ լուրջ ու հրատապ խնդիրներ՝ Մայր Աթոռի տնտեսական և մշակութային անշուք վիճակի վերականգնումը, Հոգևոր Ճեմարանի վերաբարձումը, Մայր Տաճարի վերանորոգությունը, Սփյուռքի և Մայր Հայրենիքի կապի ամրապնդումը, թեմերի կազմակերպումը, եկեղեցական բարեկարգությունը և այլն: Այս մեծ և պատասխանատու ձեռնարկությունները ի կատար ածելու համար, պահանջվում էին ո՛չ միայն տաղանդ և ժամանակ, այլև՝ աշխատանքի մեծ եռանդ, անսաման նվիրվածություն և տոկունություն, նյութական, բարոյական պայմաններ: Ազգընտիր Հայրապետը կարողացավ լուծել այդ դժվարությունները և ապահովեց մեր Եկեղեցու գոյության համար անհրաժեշտ բոլոր պայմանները: Մեր Եկեղեցին անհամեմատ կարճ ժամանակամիջոցում, հայրենասեր Հայրապետի ամենօրյա առաջնորդությամբ և ցուցումներով սկսեց ամրապնդվել, բարգավաճել, իր բովանդակ գործունեությունը նվիրելով հայ հավատացյալ ժողովրդի հոգևոր սպասին:

Վեհափառ Հայրապետի սկզբնական շրջանի անհրաժեշտ ձեռնարկություններից մեկը հանդիսացավ Հոգևոր Ճեմարանի վերաբացումը: Հոգևոր Ճեմարանի բացումը մեծագույն նշանակությունն ուներ Հայ Եկեղեցու համար կրթված և հայրենասեր եկեղեցական նոր սերունդ պատրաստելու գործում:

1945 թվականին, իր վաթողիկոսության հենց առաջին տարին, Վեհափառ Հայրապետը վերաբացեց Ճեմարանը: Բայց դա դեռ գործի սկիզբն էր: Վեհափառ Հայրապետը կամենում էր նորաբաց Ճեմարանը հասցնել իր կոչման և պարտականության բարձրությանը, լավագույնս ծառայելու համար Հայ Եկեղեցուն: «Պիտի կարողանամ արդյոք նորաբաց Հոգևոր Ճեմարանը իր բարձրության հասցնել՝ մատակարարելով Հայ Եկեղեցուն արժանավոր հովիտներ», — գրել է նա իր անդրանիկ կոնդակի մեջ:

Առաջադրած այդ շատ պատասխանատու նպատակին հասնելու համար, Վեհափառը նորաբաց Ճեմարանը կարողացավ ապահովել դոկտորական, պրոֆեսորական և դոցենտական կոչում ստացած որակյալ դասախոսներով: Նոր Ճեմարանը նախկինի պես, ուներ երկու բաժին՝ դասարանական և շարքանական (լուրաբանչուրը երեք տարով): Հայագիտական և ընդհանուր պատմաբանասիրական առարկաներից բացի, Ճեմարանում ուսման առարկաների ծանրության կենտրոնը կրոնական-աստվածաբանական առարկաներն էին՝ մեկնություն Հին և Նոր Կտակարանաց, Ընդհանուր Եկեղեցու պատմություն, Հայ Եկեղեցու պատմություն, Հիսուսի կյանք, մեկնություն Ս. Գրոց, քարտակախ աստվածաբանություն, հովվական աստվածաբանություն, ընդհանուր աստվածաբանություն, քարոզախոսություն և այլն:

Արժանավոր եկեղեցականություն պատրաստելը եղել է Հոգևոր Ճեմարանի գլխավոր նպատակը: Այս մասին ակնհայտ վերպով ընդգծվել է Ճեմարանի նախաբացման որոշումներում. «Ներկայիս Ճեմարանը կողմած պիտի լինի, առաջին հոռթին, հոգևոր կարգերի պատրաստել թե՛ Միութիան և թե՛ արտասահմանյան եկեղեցիների համար: Այս պիտի կազմի նրա աշխատանքի հիմնական խնդիրը: Սակայն, իհարկե, չի կարելի Ճեմարանը վերաբանասով սահմանափակվել միայն դրանով: Մեր վարժեհով, Ճեմարանը պիտի զբաղվի նաև հայ եկեղեցական անդալ կյանքի ուսումնասիրությանը, քանի որ մեր անդալի եկեղեցական կյանքի հետ են կապված եղել ոչ պակաս պատմական հետաքրքրական և ուսումնասիրության արժանի խնդիրներ» (Էջմիա-

ծին», 1945 թ., հունվար-փետրվար, էջ 43):
 Կրոնական-աստվածաբանական առարկաների կողքին Ճեմարանում մտցված են հայագիտական առարկաներ, որովհետև նրանց հետ է առնչված մեր եկեղեցական պատմության մի շարք խնդիրների լուծումը, որովհետև նրանք անհրաժեշտ են բարձրագույն կրթություն ստացած անձանց համար: Ներկա Ճեմարանավարտը պետք է մասնագիտականա հատկապես մեր եկեղեցական և հոգևոր մշակույթի սպաարիզում: Մեր եկեղեցական անցյալ կյանքի ուսումնասիրության գծով կատարվել են լուրջ գիտական աշխատանքներ, բայց չի կարելի սպառված համարել մեր եկեղեցական պատմության լուսաբանությունն ու ուսումնասիրությունը: Հոգևոր Ճեմարանը պիտի տա այդ հարցերի ուսումնասիրությանը զբաղվող մասնագետ-եկեղեցականներ:

Այսպիսով, նոր Ճեմարանի առջև դրված էին լուրջ և պատասխանատու խնդիրներ: Հայ հավատացյալ ժողովուրդը մեծ հույսեր էր կապել նրա հետ և ուներ մեծ ակնկալություններ: Հարկավոր էր արդարացնել այդ հույսերը: Այդ իսկ տեսակետից, նորաբաց Հոգևոր Ճեմարանը գտնվել է Վեհափառ Հայրապետի ուշադրության կենտրոնում: Մեծանուն Հայրապետը, շնայած իր պտկականի ծերությունը, անձամբ ներկա է եղել Ճեմարանի բոլոր քննություններին, հանդես է եկել իր հայրական խրատիչ ելույթներով:

Ճեմարանի սաների զարգացման համար ստեղծվել են բոլոր հնարավոր պայմանները. հաճախակի եղել են գիտական հավաքություններ, որտեղ ուսանողները հանդես են եկել իրենց ինքնագիր շարադրություններով այս կամ այն հարցի մասին: Նրանք բովանդակալից զեկուցումներով նշանավորել են եկեղեցական և ազգային տոները, մեծ ուրախություն պատճառելով Վեհափառին:

Վեհափառ Հայրապետը հայրական ամենօրյա հոգատարություն է ցուցաբերել ուսանողների նյութական և կենդանային բոլոր կարիքների ուղղությամբ: Բազմիցս այցելել է ուսանողների ննջարանները, հետաքրքրվել նրանց առօրյալով ու կենցաղով, եղել է ուսանողական ճաշարանում, հետաքրքրվել է ճաշերի որակով:

Ճեմարանն արժմ ունի մասնավոր բժիշկ և բուժսպասարկման կալան: Ամեն տարի, տարեվերջի քննություններից հետո, Վեհափառը ուսանողներին ուղարկել է Սովետական Հայաստանի և Միութիան հայ եկեղեցական թեմերը՝ հանգստանալու և կազդուրվելու:

Ս. Կոմիտասի Հոգևոր ձեմարանի սարկավազները

Վեհափառը եղել է մեր հայրն ու ուսուցիչը: Բազմաթիվ անգամներ կանչելով մեզ իր մոտ, խոսել է մեր մեծ պարտավորությունների ու հետագա անելիքների մասին, ամեն կերպ աշխատել արմատավորել մեր կրոնական համոզումները, քաջ դիտակ դարձնել ավետարանի վեհմ սկզբունքների ճիշտ ըմբռնմանը, ցույց տալով, որ, առանց այդ, հնարավոր չէ կատարել մեր ժողովրդի կրոնական դաստիարակության գործը, որը մեծ նշանակություն ունի նրա հոգևոր զորացման ու կուլտուրական բարձրացման համար: Խոսելով ներկա հայ հոգևորականի մեծ դերի մասին Ճեմարանի փերաբացման առթիվ, Վեհափառ Հայրապետը հայտնել է հետևյալը. «Այժմ վստահ կարող ենք լինել, Ս. Էջմիածնի Ճեմարանը, Ս. Երուսաղեմի, Տանն Կիլիկիո ընծայարանների հետ, ըստ ամենայնի ի վիճակի կլինեն հայ ժողովրդի հոգևոր եկեղեցական կարիքները հոգալու և նորա կրոնական դաստիարակության գործը բարձր մակարդակի վրա դնելու, որ այնքան կարևոր է հայ ժողովրդի հոգևոր զարգացման, կուլտուրական բարձրացման և ազգային ինքնադիտակությունից զարգացման համար» («Էջմիածին», 1945 թ., սեպտեմբեր-հոկտեմբեր, էջ 11):

Վեհափառի անցած պատմական փառավոր ուղին, ժողովրդանվեր գործունեությունը, բուվանդակ կյանքը, մեզ, ուսանողներին համար, պայծառ ու կենդանի օրինակ է: Վեհափառ Հայրապետը՝ իր կյանքի օրինակով, յուրաքանչյուր ճեմարանցու համար գործունեություն, նվիրման, աշխատանքի մատուցար է: Մենք բոլորս ձգտում ենք ընթանալ այն ճանապարհով, ծառայություն այն ուղիով, որով ընթացել են մեր պատմության եկեղեցական մեծ դեմքերը, որով ընթացել և այժմ էլ ընթանում է մեր եռամեծ վարդապետը, սիրելի ու հոգևոր ծնողը:

Միրելի Հայրապետը եղել է ոչ միայն մեր հայրն ու ուսուցիչը, այլև մեր մեծ դաստիարակը: Իր բոցաշունչ խոսքերով նա մեր մեջ վառել է եկեղեցասիրտության ու հայրենասիրության կրակը, աշխատասիրության ուղին, այն ամեն առաքինի ու ազնիվ հատկությունները, որոնք հատուկ են իրեն,

հայ արժանավոր հոգևորականին: Իր հարազատ որդիների նման փայփայելով ու դուրսդուրելով մեզ, սիրելի Հայրապետը չի խոսափել մատնացույց անելու մեր թերություններն ու սխալները:

Մեզ հետ ունեցած իր մտերիմ զրույցների և խոսակցությունների ժամանակ, սիրելի Հայրապետը մատնանշել է միշտ, որ մեր ընտրած ասպարեզը պահանջում է համառ աշխատանք, նվիրվածություն ու ամփոփունություն: Ծուլությունը մահացու մեղք է և այն չի կարող տեղ գտնել ներկա միաբանություն մեջ: Միևնույն նպատակը և իրար նվատմամբ ջերմ սերը պետք է համոտիսանան միաբաններիս շաղկապող տղակր: Մենք մեր կյանքով, եղբայրական սիրով, անբասիր կենցաղով օրինակ պետք է հանդիսանանք ժողովրդին, մեր ապրած կյանքը պայծառ քարոզ պետք է լինի մեր հավատին և սկզբունքներին: Մենք պիտի դառնանք այնպիսի հոգևորականներ, որ խոստովանվալու ենք մեր ժողովրդի սերն ու համակրանքը. այդ է Վեհափառի ցանկությունն էլ: Մի անգամ խոսակցության ժամանակ նա մեզ ասաց. «Ես ձեզանից այնպիսի յուսամիտ եկեղեցակա՞րներ պիտի պատուստեմ, որ օրինակելի լինեք ինչպես ձեր վարք ու բարքով, այնպես և իմառությունը»: Վեհափառ Հայրապետը արդեն ճաշակել է իր իսկ ձեռքով տնկած արզու առաջին քաղցր պտուղները. նորաբաց Հոգևոր Ճեմարանը տվել է իր երկրորդ շոքանավարտներին:

Տարեգտառի համալրվում է էջմիածնի միառանուծության թիվը երեսաստու միաբաններով: Վեհափառի անմիտակա՞ն հոգածությունն տակ դաստիարակված երեսասարդ հոգևորականները շուտով աշխատանքի կանցնեն մեր թեմեռում և աստվով կկատարեն իրենց ծառայությունները իրենց սիրելի ժողովուրդին, իրենց հառազատ Հայրենիքին: Սիրելի Հայրապետը շատ փոքր ունի: Չնայած իր պատկառելի հասակին, նա անխոստ աշխատում է:

Թո՛ղ ամենատո՛ Տեռը լսի հավատացյալներիս օրհնություններն ու մատնանշիքը և ուժ ու կարողություն շնորհի մեր մեծ Հայրապետին, ամեն:

